

Sporočilo

o XVII. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 1. avgusta 1870. l.

(Dalje.)

Odsek za izdavanje knjig je prav po tem nasvetu ravnal in rokopis poslal prvemu praškemu društvu Gabelsbergerjevih stenografov. Došel nam je odgovor 16. listopada 1869. leta, ki se glasí tako-le:

„Oznanovaje Vam, da smo prejeli Vaš častiti dopis s priloženim rokopisom „o slovenski stenografiji“, Vam ob enem zdelimo, da je naše društvo po želji „slovenske Matice“ že začelo reševati zaupno mu nalogo.

Delo je bilo namreč takoj po mesečnem zboru, ki je bil 4. listopada t. l., oddano odseku s 5 členov obstoječemu, v katerem so 3 gg. filologi, pomnožen od dveh udov društva, ki sta prostovoljno pristopila.

Podpisano vodstvo Vam je v stani podati prijetno vest, da je odsek jako pridno v svojem delu napredoval, da pa naglost ne bo škodila temeljitosti, s katero se reč preiskava.

Po dozdanjem posvetovanji dotičnega odseka se je sklenilo:

1. da bo podan slavni Matici v posebnem dopisu razsodek poslanega spisa;
2. da se sl. Matica naprosi, ka bi posredila izročiti g. avtorju onega rokopisa obširno kritiko njegovega dela, ki bo obsegla mimo odkritega naštevanja napak, ki se v rokopisu nahajajo, tudi nekatere opomine, po katem načinu bi g. spisovatelj svoj tesnopis ne le za prakso sposobnejšo napravil, ampak z ožjim soglasjem s tesnopisom českim k zblizenji slovanskih narodov vsaj na tem polji nekoliko pripomogel.

Nikakor se ne domišljujemo, da je naše delo („Těsnopis český“) popolnoma ter bi ga hoteli usiliti vsem slovanskim narodom, da bi se brezizjemno in nezmenjeno prevzelo; — toliko pa moremo reči, da se je že v prvih začetkih delovanja v tem odboru (še pred sestavljanjem prve izdaje „Těsnopisu českého“ l. 1863.) gledalo na posebnosti slovanskih jezikov naproti nemškemu sploh, in da se je le na zakladu pravil, ki veljajo za slovanske jezike v obče, nekoliko potrebnega spremenilo na Gabelsbergerjevi sistemi. In da ta temelja našega društva, ki so bila že takrat spoznana v resnici pa v „Tesnopisu českem“ niso bila porabljena, niso sami teoretični načrti, dokazali so izvrstni prevodi naše sestave v jezik slovaški (g. prof. Černy), polski (Polinski) ter tudi v jezik ruski (od enega uda našega društva), ki so bile vseskozi le s porabo teh zakladov mogoče storiti jih sposobne za praktična načela. Ni nam mogoče naštevati posamesne temelje, ker si pridržimo storiti to v posebnem dopisu gosp. pisatelju — morda naše vzroke uzna ter dovoli k nekterim zmenom v svoji sestavi.“

20. novembra 1869. leta smo to pismo poslali g. Hafnerju s prošnjo, naj blagovoli naznaniti nam, ali se vjema z načeli prvega praškega spolka.

Gosp. Hafner nam je 18. decembra 1869. leta odgovoril to-le: „Z veseljem se zopet poprimem tega dela in ga bom po prijatem rokopisu mislim dokončal v treh mesecih. Pregledal bom ta čas tudi stenografije drugih slovanskih jezikov in popravil in v soglasje spravil, kolikor bo mogoče, toda ne na škodo posebnosti slovenskega jezika. Gledé na način dopovedovanja mislim, da se bo moglo delo dati tudi kteremu izurjenemu Slovencu, da se predela in popravi, ker sem v tej zadevi premalo vaje pisati brez pogrěškov

in napak. Kar vaje zadeva, ktere bi se mogle knjigi dodati, nabral bom iz znanih dobrih slovenskih pisateljev, kar je posebno pristojnega za ta namen“.

Na to smo slavni spolku 24. decembra 1869. leta srčno zahvalo izrekli, da je blagovoli tako resno poprijeti se slovenske stenografije, ter mu naznanili g. Hafnerjev odgovor, da hoče po svoji moči skušati ustreči razsodku sl. spolka.

„Sodraško bralno društvo je prosilo Maticinih knjig; in bile so mu podarjene.

Po vsem tem se stavi predlog: „Naj slavni odbor blagovoli odobriti, da smo v zvezo književne vzajemnosti stopili z „občestvom sv. Vasilija Vélikega v Ungvaru“ in s prvim praškim spolkom Gabelsbergerjevih stenografov in da smo sodraškemu bralnemu društvu podarili knjige“. (Odbor odobri to ravnanje.)

Za knjige, ki so bile po odborovem sklepu podarjene, izrekujejo Matici zahvalo:

- a) državna pravdnija v Ljubljani;
- b) katoliška družba v Ljubljani;
- c) g. Neuber, polkovnik Kuhn-ovega (kranjskega) polka št. 17., in
- d) bralno društvo v Sodražici.

Gosp. Šimen Janežič je poročajočega tajnika prosil, sl. odboru staviti predlog: naj bi blagovoli privoliti, da bi Evgen Janežič, sin ranjcega profesorja in Matic. odbornika Antona Janežiča, ki je ustanovnino popolnoma doplačal, v spomin zaslug svojega slavnega očeta in v lastno spodbudo dobival Maticine knjige, to je namesto očeta stopil v vrsto ustanovnikov“. Naj sl. odbor sklene o tej prošnji. (Odbor soglasno pritrdi temu predlogu).

(Dalje prihodnjič.)

V prežalostni spomin smrti dr. Lovro Tomanove.

Če hud vihar na morji tam razsaja,
I val za valom strašno se dviguje,
Zastonj mornar z vetrovi se bojuje,
Pogub, nemir zdaj barko mu navdaja.

I ko na nebu zopet zarja vzhaja,
Vodeni grob mornarjev razsvetljuje,
Razbito barko, ki na njem žaluje
Brez upanja rešitve, brez čuvaja.

Nesrečna barka si Slovenija mila!
Žaluj, solze grenkotne zopet toči
Na zgodnji grob prezvestega ti sina.

Saj vedno čez vse draga si mu bila,
Za blagor tvoj v ljubezni se je vroči
Boril vse dni presrečno, domovina!

Poženčan.

Dopisi.

V Gorici 18. avgusta. *) — Imamo ga tedaj deželnega glavarja grofa Coronini-a. Imamo pa tudi namestnika glavarjevega — dr. Pajerja! Coronini-a smo pričakovali; o Pajerji se je koj po volitvah tudi govorilo, a mi Slovenci nismo hoteli verjeti, da vlada tudi podpredsednika izmed Lahov izbere; pričakovali smo, da bo Winkler ali Gorjup podglavar. Celó Lahom se zdi to preziranje Slovencev čudno; mi pa to imenujemo naravnost krivico. Skoz celi dve prvi dôbi sta bila predsednik in podpredsednik

*) Obljuba dobro došla!

laška poslanca, (Pace in dr. Doliak) pa, ker sta bila nam prijazna in pravična, so Slovenci molčali. Zdaj ni več tako, in pa tudi ne gledé na osebe že zaradi principa bi se bilo spodobilo vzeti vsaj podpredsednika izsred slovenske stranke. Zakaj so Slovence pri tem imenovanju prezrli, ugiba se razno. Nekteri menijo, da sta za to oba načelnika izmed Lahov vzeta, ker imajo oni v zboru večino; drugi trdijo, da Pajerja je morala vlada počastiti, ker.....; a največ jih je, ki sumijo, da je imenovanje P-ja demonstracija zoper preradikalne slovenske volitve.

V Gorici 18. avg. — Tomana tedaj ni več! Veliko senzacija je vzbudila včeraj pri nas ta nepričakovana prežalostna novica. „Toman je umrl“, šlo je od ust do ust tudi med Neslovenci. Danes visi v čitalnici privaten telegram iz Otoka, da dojde truplo nocoj ob 7. uri v Ljubljano, jutri da bo v Kamni gorici pogreb. V Kamni gorici! Toman ni toraj doživel, da bi se bil živ in zdrav po svoji železnici domu peljal ali pa tje više gori v rajski Bled, kjer sem lani 8. septembra o poldne sred jezera v zadnje ž njim govoril. „Živio Toman!“ smo mu zagnali iz našega čolna naproti. On se veselo osupnjen naglo ozre — kajti že delj časa pred je bilo njegovo uho (milo bodi to Bogu potoženo!) drugih glasov vajeno, a ne v 20 letih zasluženih „slava“-klicev. — Bilo je to po zboru slov. poslancev v Ljubljani (2/9 69). „Kaj ste sklenili“ — me kar naravnost po prisrčnem pozdravljenju vpraša. „Ne smem povedati“ — mu odvrnem smehljaje se in s pogledom na moje tovarše v ladiji kazaje; „v kratkem se Vam od najkompetentniše strani vse naznani“. „Dobro“ — je rekel, in še nekaj prijazno pokramljuje seževa si v roko in odveslava on proti cerkvi, jaz s svojimi proti gostilnici. Od tistega dne nisem ljubljenca narodovega več videl. — Vesti o njegovi bolezni nas niso toliko vznemirjale, da bi se bili najhujšega bali; in vendar se je zgodilo. O resnem času, o času, ko se ima znabiti osoda naša določiti, izdrla nam je Previdnost iz vrste naših prvakov-voditeljev enega najzlahnejših. Mir in pokoj vrlemu! Zasluge njegove gredó za njim. — Dovolite, „Novice“, da položi ta spominski venček na mrtvaški oder

en borivec spod ranjcega zastave.

Iz Trsta. — Okoličani so v mestni zbor, ki je ob enem tudi deželni zbor, volili: B. J. Sklimbo, Fr. Cegnarja, St. Nadlisek-a, dr. F. Načiča, Voznoviča, L. Burgstallerja in Jan. Nabergoja.

Od Beličev pri Križišču 15. avg. — Hvala Bogú! Šel je. — Juhej! Parobrod odvedel nam je včeraj onega že večkrat v časopisih opisanega c. kr. bivšega okrožnega glavarja pl. Clesius-a. Osoda njemu nemila, al nam narodnjakom najmilejša premestila ga je iz Volovske v Poreč (Parenco), da tudi tam nekoliko njegove kulture zaseje. Al — nadjati se je, da se mu to ondi ne bo posrečilo, tem več, da bo prisiljen, čeravno grand nemškutar, tancati po piščali Talijanov, na katero se je že na Volovskem od renegatov župana Lovranskega in Volovskega vrlo izuril. — Pri odhodu pl. Clesius-a iz Volovske poslovil se je posebno lepo prebrisani in visokoučeni šijor podesta Volovski od njega tako-le: „Bog Vas poživi preuzvišeni, presvitli, blagorodni, prečastni in predobri g. Clesius še mnogo let; imel sem Vas tako rad, da ne morem povedati, da še rajši, kakor sam sebe, in če ne verjete, vprašajte c. k. blagajnika g. Šnediča“. Mi vošimo gl. Clesius-u srečno pot, kajti takih mož smo veseli, kedar jih — ne vidimo. Liburnija se ima znebiti še več tacih prijateljev naroda slovenskega. — Danes v jutro okoli 5³/₄ ure smo čutili precej močan potres, kateri je kake 2 sekunde trajal.

Iz Poljan 18. avgusta. (Poslano.) Dopisnik iz Lovrane (?) v Istri v 32. listu „Novic“ v dopisu „Spomini na volitev“ podtika meni neko protinarodno agitiranje pri volitvi poslanca za mesta v Poreški deželni zbor, ktera se je 14. dan u. m. na Volovskem vršila. Ne bi mu odgovoril, da ni dopis, kar se mene tiče, skozi in skozi neresničen. Naj tedaj na tanko povem, kako se je stvar v resnici dogodila. Dne 14. u. m. — bil je ravno četrtek — ko mi je edino kakor šolskemu učitelju mogoče oddaljiti se od doma, šel sem po svojih in cerkvenih opravilih v davkarijo na Volovsko ob enem nadjaje se, da se snidem s prijateljem součencem, čegar prihoda smo oni dan pričakovali. — Da pa ne pridem na Volovsko ravno pred volitvijo, ustavim se v Opatiji v nekej krčmi. Tu zagledam pri mizi sedečega posestnika iz Moščenic g. Leopolda Tomažiča. Po prvih običnih besedah vpraša me vljudno, grem li na Volosko. Dà, odgovorim jaz, a ne radi volitve, nego imam opraviti v davkariji. „Jaz bi pač imel iti volit na Volosko — odgovori mi na to — al ako idem, glasoval bodem za g. Clesius-a“; pové mi tudi vzroke, zakaj da misli okrajnega glavarja voliti. „Ako je temu tako — odgovorim mu — vendar za vas, kakor Moščeničana, ni pristojno in ni lepo, da volite gosp. Clesius-a, a ne vašega plovana, častnega g. Spinčiča. On je ves sposoben — nadaljujem — in pošten narodnjak.“ „O tem ne dvomim, boljšega in poštenjega narodnjaka, kakor je naš častiti g. plovčan, ni treba si želeči; vendar jaz, kakor sem rekel, sem za Clesius-a, odgovori mi g. Tomažič. — „Storite, kakor vam drago, so potem bile moje besede; rečem vam samo to, da jaz na vašem mestu ne bi šel volit, ako ne mislite voliti g. Spinčiča“. Gosp. Tomažič kaže na to, da pametno govorim; ter gré po svojih poslih, ktere je imel v Opatiji. — To je vse moje protinarodno agitiranje v krčmi nekega narodnjaka v Opatiji, kar more g. Tomažič posvedočiti in tudi bode. — Sedaj presodi, dragi bralc: sem li zato odpadnik milega naroda svojega in sem li zaslužil obrekovanje v 32. listu občespoštovanih „Novic“?

France Zupan.

Iz Ljubljane. Deželni zbor se je začel v saboto. Kakor bodo popisi zborovanja na drugem mestu kazali, želí narodna večina, da bi vkljub kratkem trajanju vendar jako plodna bila ta sesija. In „Tagblatt“ že véka za tega del!

— Prečastiti stolni dekan dr. Jan. Pogačar je izvoljen za stolnega prošta; v nedeljo je bila slovesna instalacija.

— Čast. g. Koprivnikar ni pomilosten. Golob in Masel sta tedaj vse dosegla, kar sta nameravala.

— (Pogreb dr. Lovro Tomana) bil je v petek 19. dne t. m. zjutraj ob 7. uri tako slovesen, kakor menda še nobeden pred njim. Truplo se je pripeljalo že v četrtek zvečer iz Rodaun-a po železnici v Ljubljano. Čeravno je ves čas dež lil kakor s škafov, zbrala se je vendar brezštevilna množica ljudstva pred kolodvorom, da skaže zadnjo čast za domovino mnogo zasluženemu, veliko prezgodaj umrlemu možu. S zastavami so bili nazoči ljubljanski „Sokol“ in njegovih podružnic deputacije iz Postojne, Planine in Vipave vsaka s svojo zastavo, deputacija kamniške čitalnice in pevci ljubljanske čitalnice s svojima zastavama. Gotovo je le strašno slabo vreme in ker se ni vedelo, kdaj bode pogreb, bilo krivo, da ni prišlo še več nego imenovanih 6 zastav. Vsa ljubljanska narodna društva so bila zastopana ali in corpore ali po deputacijah s krasnimi vencí, ravno tako domorodkinje ljubljanske, ki so položile prekrasen venec nepozabljivemu domoljubu. „Slovenija“ je na vencu svojem imela napis: „gorečemu branitelju narodnih pravic“, — Matica: „pr-

vemu svojemu predsedniku“, — dramatično društvo: „blagodušnemu prijatelju Slovenske Talije“, — Sokol: „neutrudljivemu boritelju za narodni napredek“, — čitalnica: „preljubljenemu sinu žalujoče domovine“, — društvo za denarno pomoč obrtnikom: „Slavnemu zagovorniku kupčijskih in obrtniških interesov“, — kupčijska in obrtniška zbornica: „bivšemu svojemu tajniku“, — Slavija, zavarovalna vzajemna pražka banka: „navdušenemu zastopniku slavjanske vzajemnosti“, — ljubljanske domorodke: „pevcu domorodnih glasov“, in pa venec rodoljubne gospé: „Preslavnemu pesniku, — hrabremu narodnemu boritelju — hvaležne domorodkinje“.

Predno so na kolodvoru trugo, že iz Dunaja, Maribora in Celja ovenčano s tremi krasnimi vencmi, po opravljenem sv. cerkvenem obredu, položili na mrtvaški voz, v kterega so bili 4 vrance vpreženi, so pevci čitalnični zapeli žalostinko. Slovesen sprevod, kteremu na čelu je šel Sokol s svojimi 4 zastavami, potem zastopniki vseh narodnih društev z vencmi, tri domorodkinje, ki so nesle krasen venec, zastavi ljubljanske in kamniške čitalnice, in pred mrtvaškim vozom oo. frančiškani in mnogoštevilna duhovščina, vstrie voza dr. J. Bleiweis, dr. Costa, dr. Razlag, Jan. Horak, župan Lavrenčič in župan Čuden, za vozom sorodniki, c. kr. deželni predsednik baron Conrad in deželni glavar pl. Wurzbach, in brezštevilna množica ljudstva, se je pomikal počasi skozi Blatno vas, šentpetersko predmestje, Slonove ulice, dunajsko cesto proti Šiški, kjer je dr. J. Bleiweis na razhodu govoril v slovó ljubljencu naroda slovenskega; z ginjenim srcem zapustili smo mrtvaški voz, kterega so spremljale v 15 vozéh deputacije vseh društev do Kamne gorice. V Kranji je preč. duhovščina pričakovala z obilno množico ljudstva; pevci in udje kranjske čitalnice pa s zastavo in krasnim vencem so spremili truplo do farne cerkve, kjer je bivalo čez 2 uri. Ljubljanski Sokoli so imeli ves čas častno stražo, in ves čas je bila cerkev polna ljudi, ki so hodili kropiti. Ob dveh vzdignili so mrliča zopet na voz in v istem redu peljali iz mesta, od kodar ga je preč. duhovščina zopet spremila zunaj mesta. Spremstvu iz Ljubljane pridružilo se je 5 voz kranjskih rodoljubov, med njimi pevci s zastavo. Proti 6. uri zvečer je dospel sprevod do Kamne gorice, rojstnega kraja ranjcega, kjer je želel počivati. Čestita duhovščina v prav obilnem številu, sorodniki in prebivalci Kamne gorice z bakljami, vrsteči se z ljubljanskimi Sokoli na strani mrtvaškega voza, ter velika množica ljudstva so spremili sprevod do visoko ležečega pokopališča, kjer se je pokopalo truplo v lastnem grobu. Pevci kranjske in ljubljanske čitalnice so kakor že v Kranji, tudi tukaj prepevali žalostinke. Vence smo položili razun dveh, ki smo ju vrgli s trugo v jamo (enega ljubljanskega in enega kranjskega) na grob, v sredo prekrasen venec ljubljanskih domorodkinj, s tistim napisom, ki je bil najgorkejša želja nepozabljivega nam Lovreta: „Ena se tebi je želja spolnila, v zemlji domači da truplo leži!“ Ginjeno in potrto razhajalo se je ljudstvo molčé; vsak odtrgal si je pred odhodom v mil spomin travico iz zemlje, kteri so izročene kosti preblagega rodoljuba.

Deželni zbori.

Zbor kranjski.

Zbor se je v saboto po slovesni maši ob pol dvanajstih začel s tem, da je c. kr. deželni predsednik baron Conrad pozdravil poslance in zboru predstavil deželnega glavarja pl. dr. Wurzbacha in namestnika gosp. Petra Kozlerja. Na to ogovori deželni glavar

zbor ter govor končá s slavoklicem na presvitlega cesarja, kteri klic zbor trikrat ponavlja.

Zdaj se je začelo zborovanje.

In spet poprime deželni glavar besedo in se s srčnimi besedami spominja umrlega dr. Tomaná, kterim, vstavši iz svojih sedežev, pritrjuje ves zbor. Dr. Jan. Bleiweis v slovenskem govoru miluje neprecenljivo zgubo, ki je zadela domovino po smrti Tomanovi, in stavi predlog, da deželni zbor po posebni deputaciji žalovanje svoje izrazi blagi vdovi. Zbor enoglasno pritrđi.

Zdaj c. kr. deželni predsednik bere cesarjevo sporočilo, najpred v slovenskem, in potem v nemškem jeziku, ki se tako-le glasi:

Deželnemu zboru Naše vojvodine Kranjske.

Pretežkim dogodbam nasproti, kterih pozorišče je Evropa, spoznali smo za Svojo silno vladarsko dolžnost poskrbeti, da se zakoniti zastopniki Naše monarhije nemudoma snidejo, ter smo zategadel sklicali vse deželne zборе kraljestev in dežel zastopanih v državnem zboru.

V resnobnem trenutji, v kterem je Naši monarhiji bolj kakor kdaj poprej zložnega sodelovanja vseh njenih narodov treba, napolnjuje Nas z velikim zadovoljstvom ta svest, da so zastopniki Naše ljube vojvodine Kranjske zbrani in nadahnjeni s požrtvovalnim domoljubjem, ktero je Naša zvesta vojvodina tolikrat izkazala.

Da-si med notranjimi rečmi važna vprašanja rešitve čakajo, ter ima Naša vlada šteti si za eno izmed prvih nalog to, da se različna mnenja, ki so gledé njih prišla na dan, po ustavnem potu poravnajo; v deželnem zboru zbrani zastopniki Naše ljube vojvodine Kranjske vendar ne bodo upirali se priznanju, da zdaj ne more iti za drugo kot najpred za to, kako bi se pazilo na najviše interese, kterih vkupnost je slavna zgodovina posvetila in kterih edinstveno pospeševanje moč in veljava Našega cesarstva neogibno zahteva.

Pozivamo toraj deželni zbor Naše vojvodine Kranjske, naj brez odloga volitve v državni zbor opravi, da Nam bode moči okoli Sebe zbrati zakonite zastopnike monarhije, kterih ustavno sodelovanje se kaže silno potrebno.

S tem poročamo deželnemu zboru milostljivo Svoj cesarski pozdrav.

Ko sta bila dr. Poklukar in grof Margheri za zbornice ravnatelja in dr. Costa in Dežman za preglednika stenograf. zapisnikov izvoljena, je bilo 1. seji konec, ki je skozi in skozi bila resnobna.

2. seja se je začela z volitvijo finančnega odseka in odseka za prošnje. V unega so bili voljeni dr. Jan. Bleiweis, dr. Costa, dr. Razlag, Dežman, Kromer, dr. Poklukar, Grabrijan, V. C. Zupan, grof Margheri, — v tega pa Pintar, dr. Zarnik, grof Barbo, Svetec, dr. Kaltenegger.

Ko ste te volitvi bile dovršene, stavi dr. Bleiweis nujni predlog, da na prevažno pismo Njegovega Veličanstva odgovori zbor v posebni adresi. Večina sprejme predlog in v odsek, ki naj to pismo osnuje, volijo se dr. Suppan, dr. Zarnik, dr. Bleiweis, dr. Costa, Svetec. — Dr. Kaltenegger predlaga: naj vsacemu poslancu bode pripuščeno, da pride obravnave tega odseka poslušat.

Vse to je gladko izteklo. Zdaj pa, ko so se začele volitve deželnih poslancev protresati, je začelo grmeti. Mirno se potrdijo vse volitve kmečkih občin, velikih posestnikov, kupčijske zbornice in pa vseh mest in trgov razun idrijske, ktera zarad nekterih pozvedeb ni še na vrsto prišla, in razun po-